

KS. STANISŁAW TYLUS SAC

**NOWE ŹRÓDŁA DO BIOGRAFII BISKUPÓW:
JANA CHRYZOSTOMA KACZKOWSKIEGO (1744-1816)
I JAKUBA IGNACEGO DEDERKI (1750-1829)**

Często się zdarza, że powtarzane błędy w datacji mają swój długi żywot. Dzieje się tak, ponieważ nie zawsze jesteśmy w stanie dotrzeć do źródeł, wobec czego mechanicznie powielamy daty przez innych już podane. Tak było do tej pory z dwoma biskupami: Janem Chryzostomem Kaczkowskim, sufraganiem łuckim i Jakubem Ignacym Dederką, ordynariuszem mińskim. Zajmując się duchowieństwem zakonnym diecezji łuckiej natrafiłem na nowe informacje dotyczące tych osób. Informacje te są wiarygodne, ponieważ pochodzą z dubieńskich i ołyckich ksiąg zmarłych.

Dotychczasowe opracowania encyklopedyczne powielają błędną datę śmierci biskupa **Jana Chryzostoma Kaczkowskiego** h. Świnka. R. Ritzler i P. Sefrin w monumentalnym opracowaniu podają, iż Kaczkowski żył jeszcze po 6 I 1789 roku¹. Po tej dacie nie ma o nim już informacji w Archiwum Watykańskim. Za tą informacją poszli ks. Ludwik Królik² i Piotr Nitecki³, przytaczając ją w swych opracowaniach. Jeszcze inna wersja starsza, encyklopedyczna, podaje informację, że Kaczkowski zmarł przed powstaniem Księstwa Warszawskiego, w czasie, kiedy część diecezji łuckiej, którą on zarządzał, znajdowała się pod zaborem austriackim⁴, a więc byłoby to p. 1807 r. *Ency-*

¹ R. Ritzler, P. Sefrin, *Hierarchia catholica medii et recentioris aevi* (dalej cyt. HC), vol. 6: 1730-1799, Patavii 1958, s. 162.

² L. Królik, *Organizacja diecezji łuckiej i brzeskiej od XVI do XVIII wieku*, Lublin 1983, s. 189 (wymienia datę pełnienia funkcji sufragana: 1781-1789?).

³ P. Nitecki, *Biskupi Kościoła w Polsce. Słownik biograficzny*, Warszawa 1992, s. 97 († ok. 1789). Tenże podaje inny rok urodzenia – 1743, prawdopodobnie jest to błąd powstały przy korzystaniu z HC. Ten sam rok urodzenia podaje Z. Szostkiewicz, *Katalog biskupów obrz. łac. przedrozbiorowej Polski*, w: *Sacrum Poloniae Millennium*, t. 1, Rzym 1954, s. 482 (tu błędnie nazwany sufraganiem płockim).

⁴ J. Bartoszewicz, *Kaczkowski (Jan Chryzostom)*, w: *Encyklopedia powszechna Orgelbranda*, t. 13, Warszawa 1863, s. 586; M. Bartyński, *Kaczkowski Jan Chryzostom*, w: *Podręczna encyklopedia kościelna*, t. 19-20, Warszawa 1910, s. 177.

klopedia Orgelbranda dodaje, iż sufraganem po nim został w 1807 r. Jan Kanty Podhorodeński⁵.

Tymczasem odnalezione materiały przeczy tym informacjom. Według nich, J. Kaczkowski życie swe zakończył w Dubnie 24 II 1816 r., mając 72 lata. Wiadomo też, że po nabożeństwie żałobnym, odprawionym w miejscowym kościele bernardynów, został pochowany w kościele parafialnym św. Jana Nepomucena 28 lutego tr. („circa ecclesiam parochialem in sepulchro eiusdem ecclesiae repositum est”⁶).

W oparciu o dotychczasowe dane i o nowe informacje można pokusić się o przedstawienie jego niepełnego jeszcze życiorysu. Urodził się 26 I 1744 r. we wsi Lisowczyki, w archidiecezji gnieźnieńskiej. 9 VII 1761 r. został promowany do święceń niższych, subdiakoniat otrzymał 18 IV 1767, diakonat 21 IV, a prezbiterat 26 IV tr. Studiował w Rzymie na Sapienzy i tam otrzymał doktorat obojga praw 22 I 1774 r. Kanonikiem łuckim został p. 1778 r. i z ramienia kapituły katedralnej był deputatem na trybunał koronny w latach 1779-1780. Po śmierci bpa Franciszka Komornickiego, sufragana łuckiego⁷, został prekonizowany biskupem tytularnym Chariopolis i sufraganem łuckim 25 VI 1781 r. Będąc już nominatem otrzymał 27 XI 1780 r. probostwo mielnickie na Podlasiu po śmierci ks. Łazowskiego. Wtedy też został koadiutorem archidiacona brzeskiego ks. Jakuba Glinki⁸, a następnie sam pełnił ten urząd p. 1786 r.; był jednocześnie oficjałem brzeskim⁹. Był gorącym stronnikiem Konstytucji 3 Maja, stąd został w 1792 r. mianowany komisarzem cywilno-wojskowym na Wołyń. Po III rozbiorze dostał się pod rządy austriackie, będąc delegatem biskupa dla części diecezji łuckiej, obejmującej okręg podlaski. Był kawalerem orderu św. Stanisława. Zmarł jako proboszcz dubieński i mielnicki, i dziekan kapituły łuckiej.

Pomiędzy datami podawanymi dotąd: 1789 lub ok. 1807, a faktyczną 1816, istnieje spora różnica lat. Dlatego uważam, że warto tę informację podać, prostując dotychczasowe, nagminnie powielane w różnych opracowaniach.

⁵ Bartoszewicz, dz. cyt., s. 586; Tymczasem wiadomo, że Podhorodeński został prekonizowany 20 VIII 1804 r., HC, vol. 6, s. 311.

⁶ Archiwum Diecezji Łuckiej (dalej cyt. ADŁ). Aktualnie zbiory w opracowaniu Ośrodka ABMK KUL. Wypisy z ksiąg zmarłych, Dubno ks. 21, fol. 53b-54.

⁷ Biskupem mianowany 28 II 1774 r., † 10 V 1780 w Ostrogu i tam pochowany w miejscowym kościele parafialnym przez J. Ch. Kaczkowskiego, oficjała brzeskiego, kanonika łuckiego i proboszcza dubieńskiego. Por. HC, vol. 6, s. 137; ADŁ, Wypisy z ksiąg zmarłych, Ostróg ks. 15, fol. 78.

⁸ ADŁ. Wypisy z ksiąg chrztów, Torczyn. J. Glinkę, jako archidiacona brzeskiego, wymieniają księgi chrztów od 1750 r.

⁹ Tak jest nazywany, kiedy przewodniczył pogrzebowi Komornickiego w Ostrogu w 1780 r. (zob. przypis nr 7); K r ó l i k, dz. cyt., s. 171, podaje sprzeczną wiadomość, iż Kaczkowski był w l. 1755-1781 wikariuszem i oficjałem bpów Antoniego Wołłowicza i Feliksa Turskiego, choć przecież wiadomo, że Kaczkowski przyjął święcenia kapłańskie w 1767 r.

Podobnie wygląda sprawa z **Jakubem Ignacym Dederką** h. Godziemba, biskupem mińskim w latach 1798-1829. Tu także istnieją dwie wersje co do daty śmierci. Najczęściej powielaną datą śmierci w różnych opracowaniach jest dzień 24 XII 1829 roku¹⁰. Inną datę (12 lub 13 II 1829 r.) podaje *Hierarchia catholica*¹¹.

Ta ostatnia data jest najbliższa faktycznego stanu rzeczy. Według zapisu dubieńskiej księgi zmarłych, bp Dederko zmarł w Ołyce 13 II 1829 r. i został pogrzebany na cmentarzu parafialnym, za miastem, w kościółku św. Cyriaka. Miał wówczas 79 lat¹², czyli powinien urodzić się w 1750 roku¹³. *Hierarchia catholica* dodaje nadto przy krótkim biogramie bpa Mateusza Lipskiego, następcy Dederki na stolicy mińskiej, że ten jako wikariusz kapitulny miński, został wybrany przez kapitułę mińską na biskupa 2 III 1829 r. i został mianowany przez cesarza rosyjskiego 14 III 1829 roku¹⁴. Wydarzenia te potwierdzają, jak najbardziej, zapis ołycki.

Sądzę, iż te marginalne informacje, wydobyte na światło dzienne, posłużą do dalszych poszukiwań w archiwach kościelnych, które posiadają jeszcze wiele interesujących dla historyków zapisów w księgach parafialnych: zmarłych, chrztów czy też małżeństw.

¹⁰ J. Bartoszewicz, *Dederko (Jakub Ignacy)*, w: *Encyklopedia powszechna Orgelbranda*, t. 6, Warszawa 18, s. 889; K. Doła, *Katalog arcybiskupów i biskupów rezydencjonalnych metropolii i diecezji polskich obrządku rzymskokatolickiego do czasów współczesnych*, w: *Historia Kościoła w Polsce*, pod redakcją B. Kumora i Z. Obertyńskiego, t. 2, cz. 2, s. 282; M. Godlewski, *Dederko Jakub Ignacy (1751-1829)*, w: *Polski słownik biograficzny*, 5 (1939-1946) s. 48; L. Grzebień, *Dederko Jakub Ignacy bp*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 3, Lublin 1979, kol. 1083; Nitecki, dz. cyt., s. 48; W. Smoleński, *Dederko Jakub Ignacy*, w: *Wielka encyklopedia powszechna ilustrowana*, t. 15, Warszawa 1895, s. 222; T. Żychliński, *Złota księga szlachty polskiej*, t. 4, Poznań 1882, s. 26-28 (tu bardzo obszerny biogram).

¹¹ HC, vol. 7: 1800-1846, Patavii 1968, s. 291.

¹² ADŁ. Wypisy z ksiąg zmarłych, Ołyka 1829/9.

¹³ W wyżej wymienionej bibliografii w przypisie nr 10, data urodzenia biskupa (25 VII) oscyluje między 1750 a 1753 r.; Por. także A. Tauer, *Dederko Jakub Ignacy*, w: *Podręczna encyklopedia kościelna*, t. 7-8, s. 363.

¹⁴ HC, vol. 7, s. 267.

**NEUE QUELLEN ZU DEN BIOGRAPHIEN DER BISCHÖFE
JAN CHRYZOSTOM KACZKOWSKI (1744-1816)
UND JAKUB IGNACY DEDERKO (1750-1829)**

ZUSAMMENFASSUNG

Es kommt oft vor, daß wiederholte Fehler in der Datierung ihre lange Zeitdauer haben. Das passiert, weil wir nicht immer imstande sind, zu den Quellen zu gelangen, und angesichts dessen geben wir mechanisch die von den anderen schon angegebenen Daten wieder. So war es bis jetzt mit 2 Bischöfen: Jan Chryzostom Kaczkowski, dem Suffragan von Łuck, und Jakub Ignacy Dederko, dem Bischof von Mińsk.

Der Autor stieß bei der Beschäftigung mit, der Ordensgeistlichkeit auf neue, diese Personen betreffende Informationen. Diese Informationen sind glaubwürdig, weil sie aus den Sterbeverzeichnissen (*Libri mortuorum*) in Dubno und Ołyka stammen.

Die bisherigen enzyklopädische Bearbeitungen haben ein falsches Todesdatum angegeben, besonders das von Bischof Jan Chryzostom Kaczkowski. Zwischen den bis jetzt angeführten Daten 1789 oder etwa 1807 und dem tatsächlichen Datum gibt es einen ziemlich großen zeitlichen Abstand. Aufgrund der neuen Angaben erstellt der Autor eine genauere Biographie des Bischofs.

In Anlehnung an neue Angaben berichtigt der Autor auch das bisherige Todesdatum (24.12.) des Bischofs von Mińsk – Jakub Ignacy Dederko.

Übersetzt von Jolanta Janoszczuk